

Boji v Burmi

Tokio, 5. avg. Medtem, ko razširja sovražno vrhovno poveljstvo na Ceylonu, ki je daleč od bojišča, poročila o uspehih v Burmi, je iz japonskih vojnih poročil razvidno, da to nikakor n' res. Iz teh poročil je razvidno, da se je sovražniku posrečilo ustvariti z najmodernejsimi vojnimi ladjami, kakršne so tudi uporabili za invazijo v Normandiji, veliko premoč na morju. Nasprotno pa so japonske čete na vseh odsekih na Kopnem obdržale važne zaporne postojanke, prizadevale sovražniku najteže izgube ter preprečile da bi izgotovil takozvan Ledsko cesto, ki bi naj nadomestoval Burmansko cesto, k'je so se vrnali izgubil pred dvema leti. Dela na tej cesti zaradi deževja zelo počasi napredujejo, razen tega pa so japonske čete iz Miktine v zgornji Burmi in iz Tengjueha na Kitajskem na več mestih to cesto že presekale.

Po japonskih vojnih poročilih je položaj na burmanskem bojišču naslednji:

1. Na akjabkem bojišču ob bengalski meji sta dve sovražni divizi na 10 km dolgi črti severozapadno od Maungdava in Butthudaunga. V poslednjem času so bili tu le manjši boji.

2. Na imfalskem bojišču stalno naraščajo izgube sovražnika, ki izvaja predvsem ob cesti Imfa!—Kohima ter na področju Kohime pratinapade ter zmanj požkuša, da bi zavzel japonsko ključno postojanko pri Ukrulu na burmско-indijski meji. Na odsekih vzdolj cest, ki vodijo iz Imfala proti mejniemu kraju Tamu in Taungnonu, ki leži južno od tod, vladata sedaj razmeroma mir.

3. Najteži boji se bjejo na področju Hukvanga v zgornji Burmi, kjer si stojita obe strani nasproti približno 40 km južno od Kumainga. Sovražnik je izgubil v teh bojih že približno 50.000 mož. Prvotno je imel sovražnik tam dve čunkinski divizi, eno brigado padalskih lovcev ter eno brigado zapadnofrancoskih čet. Srediseč bojev sta kraja Kamaing in Mogauing. Kakor je razvidno iz japonskih vojnih poročil uporablja sovražnik na področju Miktine dve čungkinske divizije, dve brigadi padalskih lovcev ter eno ameriško brigado, toda mesto Semu je še vedno v japonskih rukah. Na bojišču ob reki Nu (Salven) se omrežujejo Japonci na to, da branjo svoje ključne postojanke pri Tengjuehu in pri Sunglingu proti približno 10 čungkinskim divizijam ter da prizadevajo sovražniku čim večje izgube. Tudi če bi se posrečilo sovražniku klub menzumskemu deževju podaljšati Ledsko cesto do meje Junana, se ne bi mogli vzpostaviti zvezze z Cungkingom.

4. Posebno močno je na teh bojiščih tudi sovražnikovo letalstvo. Verjetno bodo Japonci po deževni dobi napadati sovražnikova letalska oporišča, da bi s tem preprečili dovoz novih sil iz Indije.

Miktina trdno v japonski posesti

Tokio, 5. avg. Krajši sunek močnih sovražnikovih pomorskih oddelkov na srednjem Pacifiku, o katerem so javljala v soboto japonska poročila z bojiščem, smatrajo v, tukajšnjih vojaških krogih kot ofenzivo proti Boninskemu otoku (Ogasawara) in kot pričetek napadov na neposredno japonsko ozemlje. Prvi znaki zbiranja sovražnikovih pomorskih edinic v volovju Boninskem otokov so bili trikrat ponovljene letalski napadi na Očetovski otok (Chichigima) ter dvakrat ponovljeni napadi na Zvezpljeni otok (Yiojima), izvršeni v juntrajnem urah 4. avgusta. Letala, ki so napadla te otroke, so priletela z letal nosilnik. Popoldne istega dne so opazili vzhodno od Očetovskega otoka oddelek sovražnikov mornarice, 10 križark in rušilcev. Po vseh dodelanjih znakih se nahaja na tem morskem področju veliko sovražnikovo brodovje.

Totalna mobilizacija japonskega naroda

Tokio, 5. avg. Na včerajšnji sej vlade so razpravljali o ukrepih za totalno mobilizacijo japonskega naroda. Poročil so vojni notranji in prosvetni ministr. Določili osnove za totalno mobilizacijo. Na prihodnji sej bodo razpravljali o podrobnosti tega načrta.

Zunanji ministr Sugemicu je podal pregled zunanjopolitičnega položaja Sklenil so napad, da bi govoril ministriški predsednik Koiso 8. avgusta po radiju.

Vrhovni odbor za vojno vodstvo na Japonskem

Tokio, 5. avg. Informacijski urad poroča o ustanovitvi vrhovnega odbora za vojno vodstvo. V tem poročilu pravi med ostalim: »S privoljenjem cesarja je bil ustanovljen vrhovni odbor za vojno vodstvo, da bi uredil osnovno politiko vojnega vodstva ter močnejše sodelovanje med borečimi se vojnimi silami in civilno upravo.«

Tokio, 6. avg. Kakor javlja agencija Domej, so po daljši vialni seji sklenili v petek, da bodo podvzeli potrebne ukrepe za oborožitev vsega japonskega prebivalstva. S tem naj bi se izpolnile priprave za totalno vojno.

Pristoje vojaške in mornariške oblasti ter ministrstva za vzgojo bodo podvzeli potrebne korake.

Ameriški poročevalci razkriva spletke na Blížnjem vzhodu

Zeneva, 5. avgusta. Sredozemski poročevalci »Colliers Magazine« Gervasi, piše v nekem članku, da Arabci vedo, da bojce Američan in Anglezi dobiti njihove petrološke izvore. Prispevali so dojavni, da so prizadele japonske sils sovražniku pri njegovih pionirih poizkusih, da bi zavzel nazaj mesto, težke izgube. Japonska posadka Miktine je podvojila svoje napore, da bi prizadela sovražniku nadaljnje udarce.

Nadaljnji veliki uspehi japonskega letalstva

Tokio, 4. avg. Japonski glavni stan je objavljal umišljenje nadaljnjih 112 sovražnih letal o prilikih sistematičnih napadov japonskega letalstva na ameriška oporišča na Kitajskem.

Po tem poročilu so izvedli oddelki japonskih letal 29. in 31. julija ter 1. avgusta ponevne nadnade napade na sovražna letalska leta pri Kvejlinu, Ličuonu in Činkiangu ter dosegli naslednje uspehe:

Težko poškodovanih ali začlanjih je bilo 38 velikih letal ter 74 manjših letal. Med temi

napade so izbruhnila na več kot 16 krajin na sovražnikovih letalskih napravah veliki požari.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Brezobzirni letalski napad na Čangčo

Sanghaj, 4. avg. Zastopnik japonske vojske podpolkovnik Izubuji je izjavil na nekem sestanku z novinarji, da je bilo o prilikam ameškega terorističnega napada na Čangčo dne 26. in 27. julija ubitih ali ranjenih 10.000 kitajskih civilistov ter podprtih 3.500 stanovanjskih hiš. Kakor je nadalje poudaril, ni bilo v času terorističnega napada na Čangči nobenih vojaških objektov, ker so se japonske čete, ki vodijo iz Imfala proti mejniemu kraju Tamu in Taungnonu, ki leži južno od tod, vladata sedaj razmeroma mir.

3. Najteži boji se bjejo na področju Hukvanga v zgornji Burmi, kjer si stojita obe strani nasproti približno 40 km južno od Kumainga. Sovražnik je izgubil v teh bojih že približno 50.000 mož.

Prvotno je imel sovražnik tam dve čunkinski divizi, eno brigado padalskih lovcev ter eno brigado zapadnofrancoskih čet. Srediseč bojev sta kraja Kamaing in Mogauing. Kakor je razvidno iz japonskih vojnih poročil uporablja sovražnik na področju Miktine dve čungkinske divizije, dve brigadi padalskih lovcev ter eno ameriško brigado, toda mesto Semu je še vedno v japonskih rukah. Na bojišču ob reki Nu (Salven) se omrežujejo Japonci na to, da branjo svoje ključne postojanke pri Tengjuehu in pri Sunglingu proti približno 10 čungkinskim divizijam ter da prizadevajo sovražniku čim večje izgube. Tudi če bi se posrečilo sovražniku klub menzumskemu deževju podaljšati Ledsko cesto do meje Junana, se ne bi mogli vzpostaviti zvezze z Cungkingom.

4. Posebno močno je na teh bojiščih tudi sovražnikovo letalstvo. Verjetno bodo Japonci po deževni dobi napadati sovražnikova letalska oporišča, da bi s tem preprečili dovoz novih sil iz Indije.

Pred sčenzovo proti Boninskemu otokom?

Tokio, 6. avg. Krajši sunek močnih sovražnikovih pomorskih oddelkov na srednjem Pacifiku, o katerem so javljala v soboto japonska poročila z bojiščem, smatrajo v, tukajšnjih vojaških krogih kot ofenzivo proti Boninskemu otoku (Ogasawara) in kot pričetek napadov na neposredno japonsko ozemlje. Prvi znaki zbiranja sovražnikovih pomorskih edinic v volovju Boninskem otokov so bili trikrat ponovljene letalski napadi na Očetovski otok (Chichigima) ter dvakrat ponovljeni napadi na Zvezpljeni otok (Yiojima), izvršeni v juntrajnem urah 4. avgusta. Letala, ki so napadla te otroke, so priletela z letal nosilnik. Popoldne istega dne so opazili vzhodno od Očetovskega otoka oddelek sovražnikov mornarice, 10 križark in rušilcev. Po vseh dodelanjih znakih se nahaja na tem morskem področju veliko sovražnikovo brodovje.

Totalna mobilizacija japonskega naroda

Tokio, 5. avg. Na včerajšnji sej vlade so razpravljali o ukrepih za totalno mobilizacijo japonskega naroda. Poročil so vojni notranji in prosvetni ministr. Določili osnove za totalno mobilizacijo. Na prihodnji sej bodo razpravljali o podrobnosti tega načrta.

Zunanji ministr Sugemicu je podal pregled zunanjopolitičnega položaja Sklenil so napad, da bi govoril ministriški predsednik Koiso 8. avgusta po radiju.

Vrhovni odbor za vojno vodstvo na Japonskem

Tokio, 5. avg. Informacijski urad poroča o ustanovitvi vrhovnega odbora za vojno vodstvo. V tem poročilu pravi med ostalim: »S privoljenjem cesarja je bil ustanovljen vrhovni odbor za vojno vodstvo, da bi uredil osnovno politiko vojnega vodstva ter močnejše sodelovanje med borečimi se vojnimi silami in civilno upravo.«

Tokio, 6. avg. Kakor javlja agencija Domej, so po daljši vialni seji sklenili v petek, da bodo podvzeli potrebne ukrepe za oborožitev vsega japonskega prebivalstva. S tem naj bi se izpolnile priprave za totalno vojno.

Pristoje vojaške in mornariške oblasti ter ministrstva za vzgojo bodo podvzeli potrebne korake.

Nedeljska kronika

Ljubljana, 6. avgusta
Po dolgem času se je vreme za nedeljo nekoliko popravilo. Včeraj popoldne pravniči ni kazalo, da bomo imeli kaj sonca. Navajeni smo že namreč, da nas vsak dan obiše pohlevan dežek, če že ne hujši način. Tako so bili načrti in računi za današnji dan prevrženi. Večina meščanov je mislila prebiti nedeljo pod domačo streho ali kje pri prijatelju ali znancu, nazadnje pa je bilo le vsem ustrezeno, da so mogli vsaj za nekaj ur v sončno prirodno. Veseli so bili zlasti kopalec, ki imajo letos izredno slabo obiskano.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po padcu Čangče je imelo to mesto važno vlogo kot strateško središče devete vojne cone. Čunkinske čete so vsled tega Lienhvo eto gorčeno branile, vendar niso mogle Japonec odbiti ter so se umaknile iz mesta.

Eno japonsko letalo se ni vrnilo na svoje oporišče.

Sanghaj, 4. avg. Kakor poročajo z bojišča, so japonski oddelki na svojem pohodu skozi zapadni del pokrajine Kangsi vzopredno z želenško progo Kanton—Hankov, v torej zavzeli mesto Lienhvo. Po pad

Za pravično razmerje med delom in kapitalom

Ustvariti je treba nov, vsem slovenskim delovnim stanovem pravičen gospodarski red

Delavski stan je bil prvi, ki je vso protikomunističko akcijo pravilno razumel. Z velikim pogumom so ga vrgel na delo. Za vedal se je, da mu je pri tem potreben usmerjevalec dela in osnoval je zato že lanj v novembra Glavni odbor Delavske protikomunistične akcije. Ta odbor je v decembri 1943 izdal na slovensko delavstvo proglaš.

PROGRAM DELAVSKE PROTIKOMUNISTIČNE AKCIJE

Temeljito započelo delo glavnega odbora DPA se je nadaljevalo in pridobilo širok krog delavcev. Ob potletnici tega dela je ta akcija dosegla že velike uspehe. Najvažnejše pri tem pa je to, da si je postavila že v decembriškem proglašu omenjeni, sedaj popolnoma izdelani program, ki je zapadeno v treh glavnih točkah:

1. Da korenin moramo uničiti med Slovenci, zlasti pa med delovnimi stanovi boljševistički komunizem.

2. Namesto framsionsko-zidovskega kapitalizma hočemo ustvariti s pomočjo delovnega ljudstva nov, po božjih in navnih zakonih utemeljen, vsem slovenskim delovnim stanovom pravičen gospodarski red.

3. V okviru občenarodnih, stanovskih, poklicnih in obratno občestvenih interesov pravljivo urediti in smotno zavarovati pravice vseh gospodarskih panog s tem, da ustvarimo pravično razmerje med delom in kapitalom.

Po začetnem programu je DPA delovala od sveta početka in hčere delovati in graditi tudi v bodoče. Doslej je bilo po ljubljanskih in okoliških obratih nad 2240 predavanj, katerje je poslušalo preko 360.000 delavcev. Predavanja samo pa nikakor ne zadostajo. Če človek samo posluša, to še ni pravo sodelovanje. Vsakdo mora tudi jasno in odkrito spregovoriti in povedati svoje mnenje. To je naše delavstvo tudi pogumno in odkrito storilo, saj je kot prvo v ogromni večini podpisalo božično protikomunistično spomenico.

PRVA ANKETA

Da bi se odbor DPA zavaroval proti mrebitnim ugovorom, češ da je delavstvo k sodelovanju le prisiljeno, je že v februarju 1944 izvedel anketo, v kateri so posamni delavci popolnoma tajno in popolnoma svobodno odgovorili na stavljena vprašanja.

Anketa se je izvedla v 47 ljubljanskih podjetjih, v katerih je bilo takrat, t. j. v začetku februarja, zaposlenih 5699 delavcev in delavk. Pri anketi je sodelovalo 3309 delavcev in delavk ali 67%. Na vprašanje, ali je delavcem prav, da se vrše protikomunistična predavanja, je odgovorilo 65% delavcev z »da«, 1% z »ne«, 4% odgovorov pa so bili nedoločeni. Na vprašanje, ali so predavanja delavstvu všeč, je odgovorilo 90.6% z »da«, 1% z »ne«, 8.4% glasov pa je bilo nedoločenih. Zanimivi so odgovori na vprašanja, ali bi pristopilo delavstvo v protikomunistično organizacijo. 67% delavcev je odgovorilo z »da«, 4% z »ne«, 29% delavstva pa je ostalo nedoločenih, odnosno na to vprašanje ni odgovorilo. Se bolj so zanimivi predlogi, s čim naj se še boj pobjila komunizem med delavstvom. Od 3309 vprašanih delavcev jih je 29.2% odgovorilo, da z boljšo prehrano, z bojem proti draginji in z zvišanjem delavskih plač, 21% vprašanih delavcev je odgovorilo, da predavanji, 3.7% da z obroženo silo, 2% pa da s tiskom in agitacijo.

DRUGA ANKETA

Po zaključku prve ankete je glavni odbor DPA smatral za potrebno, da vpraša tudi delodajalec, da povede svoje mnenje o protikomunističnih predavanjih v njihovih podjetjih.

Vprašanih je bilo 59 podjetnikov iz Ljubljane in bližnje okolice. Dne 30. 4. 1944 je bilo v teh podjetjih zaposlenih 9241 oseb, od tega 7418 moških in 1823 žensk.

Podjetniki so na vprašanja takole odgovarjali:

1. Ali je prav, da se vrše protikomunistična predavanja v vašem podjetju? Z »da« so odgovorili vsi podjetniki.

2. Kakšen je po vašem mnenju uspeh predavanj? Odgovor: v 56 primerih »dobra«, »zadovoljiva«, »pozitivna«, edino v treh primerih »slaba«.

3. Kaj vam je doslej predvsem ujajalo pri predavanjih? Odgovori so izredno pestri. Najpogosteji in najzačenitejši so: ujajala so predavanja o soc. vprašanju, zlasti pa o bodoči ureditvi delavškega vprašanja, »domoljubno spodbujanje«, »preost način razlage komunizma in njegovih napak«, »stvarna pojasmnjevanja«, »državni govorniki«.

4. Kaj vam ni ujajalo? Odgovori se v glavnem glasijo: »ako se predavanja čtajo, »govori naš se delavec tudi o dolžnosti«, »vsebinsko naj bodo predavanja med sobo povezana«, »bolj poljudno, manj tujke«, »če se govornik spotakne nad podjetjem«, »da se v državnih podjetjih predava isto kot v privatnih«, »storična predavanja ne vlečejo«, »čim manj naj bo suhoperštev.«

5. Kakšen je po vašem mnenju in opazovanju vpliv predavanj na uslužbenštvo? Odgovori se v 58 primerih glasijo: »dobber«, »ugoden«, »povsem zadovoljiv«, »zucičuje pomirjevalno«, »snajbljšje«, »pozitivne«, »delavci so zadovoljni tem, da so potencni«, »popaže se radovljiv posest predavanja«, »vzgojen«, »politična napetost se je ublažila«, »postali so odločni protikomunisti«, »delavstvo uvideva, da je možno njen pozicijal izboljšati brez komunistov«.

6. Ali naj se predavanja še nadaljujejo? Po 58 podjetnikov je odgovorilo z »da«, 1 z »ne« oziroma »dobre bo nekoliko premorac«.

7. Koliko časa naj se predavanja še nadaljujejo? Večina odgovorov pravi, da »stolično časa, dokler smatra DPA za potrebno, »da bo komunizem zatrta«, do končnega miru na slovenskem ozemlju.«

8. O tem naj se ali pa tudi predava? Odgovori: »o socialnih vprašanjih«, »o komunističnih grozotah«, »o delavcev in delodajalcev skupnosti«, »socialne prilike

drugde«, »gospodarstvo Slovenije«, »socialna zakonodaja«. Omenimo naj pri tem še nekaj posameznih odgovorov: »so potrebi in nujnosti sožitja med delodajalcem in delojemalcem«, »o važnosti zadružništva kot protiute proti komunizmu«, »o ureditvi delavškega vprašanja v bodočem novem redu s posebnim ozirom na delavstvo, zaposleno v državnih ustanovah, pri katereh dosedaj ni bil upoštevan najnižji življenjski trošek, oziroma najnižji delavški plač«, »menja smo, da je treba s predavanji nadaljevati in se natančneje opredelite gledanje na komunizem z vsemi potrebnimi in razpoložljivimi dokazili. Seveda je pri tem treba upoštevati predvsem potrebo narodnega preporoda na splošno. Mislimo tudi, da so bili verski motivi dovolj dobro poudarjeni v razmerju do komunizma, manj pa strani, ki pri nekaterih lahko odločilno vplivajo na njih prekret v mišljenu.«

drugde, »Sem mnenja, da so moji sodelavci in sodelavke izrazile svojo pripadnost s tem, da so solidarno iz lastne volje vsi podpisali protikomunistično spomenico. »Del uslužbenec se je odločil, da z orojem v roki pri slov domobranči aktivno dopriča svoje žrtve za rešitev slovenske domovine pred komunizmom.« »Glede opredelitev našega delavstva in uradništva, naj omenim, da ni glejeli črno. Dokaz za naš optimizem je dejstvo, da naša tovarna pri 186 uslužbenec v letu 1941-1942 ni dala za OF niti 10% ljudi. Preprani smo, da tudij za terensko delo tovarni sami ni bilo pogovor za večji razmah, ker bi se sicer pokazali izraziti pojavi motenj. Poudarimo naj, da se v tovarni ni izvedla nobena skupna ali celo oficielna denarna akcija OF. Brez dvoma so bili protikomunistični uslužbeni močnejši in preprečevalniji od komunističnih.«

USTANOVITEV P. A. D.

Iz druge ankete torej vidimo, da imajo po večini tudi vsi delodajalci večno volje, da se do popolnosti izbere komunizem iz naših tovarn. Pri tako ogromnem delovanju DPA pa bi bil naravnost čudež, če ne bi prisko nikjer v nobenem podjetju, tu ali tam do manjših nesporazumov. Vse te nepraznove pa bo v bodočem DPA reševala skupno s podjetniki v odboru Protikomunistične akcije delodajalcev (PAD), ki je tudi ustanovljen.

Delavci kakor podjetniki prihajajo do spoznanja, da zavisi uspeh podjetja od skupnega sodelovanja delavcev in podjetnikov. Delavci kakor podjetniki morata biti povezani med seboj za doseglo istih korist. Kapitalizm nas je privelen pred odločitev: ali pristancemo na temeljite referme in obnovimo družbo v smislu načela stavnega družabnega reda ali pa pustimo, da bo po socijalni revoluciji zavladal komunistični kolektivizem.

Slovenski delavec se je že odločil. Jasno naj pokaže svojo odločitev tudi ostali stanovniki, da bo k obnovitvenemu delu vključen ves narod!

Predznamenje novega načina vojskovanja

Nesoglasja v Churchillovi vladi — Značilna sodba britanskega generala s pomenu »V-1«

Kakor poročajo iz Lizbone, je bila zadnja sejta britanskega vojnega kabimenta precej razburjiva, ker je več članov kabimenta terjalo počasno evakuacijo Londona in premestitev vladnega sedeža na Skotsko. Pri tem je prisla do izraza zelo ostra opozicija proti Churchillu. Churchill ni mogel predloženih dokaznih momentov spodbidi. Član viade, ki so kazali posebno vznemirjenje, so opozarjali, da je zivljenje v Londonu zaradi neprekrajnega obstreljevanja mesta z letelicami bombami stalno nemogoče, da se žrtve od dne do dne množijo, da pada storinost delavstva v tvořnicah orožja. Zaradi tega bi kazalo proizvodnjo po nemškem vzoru decentralizirati. Javna moralna in red v Londonu je v stanju razkroja. Tudi ni predvideti konca obstreljevanja Londona z letelicami bombami, ker manjka primerne učinkovitega protisredstva.

Vsi člani vojnega kabimenta so izrazili soglasje, da je treba zelo resno upoštevati napovedi z nemškega avtoritativnega mesta glede tega, da je dosegla Nemčija svoj cilj. Kakor je zavestno, da je v nekaj tednih končano težko obdobje, ki danes preživlja nemški narod, ker bo potem napočila ura Nemčije. Zaradi tega je Churchill uporabil svojo avtoriteto za to, da je preprečil predložene preventivne ukrepe. Po njegovem mnenju bi bili ti isti, kar angleška kapitulacija. Zahajajo vse zelo energične oblike, da ostanejo vsi ministri v Londonu na svojih mestih. Na podlagi Churchillovih izjavjanj so dobili kabinetni člani vtiš, da morejo zaveznički dobiti vojno v bližnjih tednih ali pa sprošči-

seči v bližnjih tednih razčistiti vojaške položaje.

Predvini Stimson pa ni hotel na podlagi svojih opazovanj na normandijskem bojišču in svojih ugotovitev glede nemške vojne sil se ter nemške vojne morale deliti Churchillovega optimizma. Zaradi tega je tudi uporabil prvo priliko po vrnitvi v USA, da je to svoje mnenje tudi javno izrazil. Nov naval angloameriških terorističnih letalov je spraviti v sklad s Churchillovim mnenjem, da je treba v bližnjih tednih izsiliti odločitev. Eisenhower je bil prvotno proti temu naziranju, vendar je moral kloniti spriču argumenta, da bi bilo vse zaveznško napadajoče letalstvo brez haska, čim bi sledila uporaba novih nemških orožij. Churchill je v svojih prijateljskih krogih jasno priznal, da bo že v nekaj tednih končano težko obdobje, ki danes preživlja nemški narod, ker bo potem napočila ura Nemčije. Zaradi tega je bil v zelo energični obliki, da ostanejo vsi ministri v Londonu na svojih mestih, da sporočijo vsemu nemškemu narodu svoje naziranje o pomembnosti trenutka. Njegove lastne besede se glasijo: »Cas z našimi bližnjimi je minil.«

Med tem nameči šviga »V-1« dan in noč preko Kanala proti Londonu. Najširši angleški in ameriški krogovi vidijo v tem predznamenje popolnoma novega načina vojskovanja, ki mu daje Nemčiji svoj ritem. Znani britanski strokovnjak za oklepništvo general Fuller piše v ameriški reviji »New Week« o pomenu orožja »V-1«. Nemci se dosegli s tem novim orožjem dvojni uspeh. Cetudi so morebiti Angleži nekaj podobnega že pričakovali, je bilo vendarle preseženje ob pojavi »V-1« popolno. Nemci so dosegli s tem novim orožjem velik faktični predosrednik v oborozvezjanih.

Ta alternativa je usmerjala Churchillovo dejanja v zadnjih dneh. Njegov petur-

ni predsednikovanja. Postal je generalni ravnatelj največje Morganove zavarovalnice in pa dnevni dopisnik Morganovega »New York Herald Tribune«, ki mu je plačal za vsako tiskano besedo njegovih ne-pismenih češkarj po dolarju.

Coolidge naslednik v Beli hiši je postal Herbert Hoover, ki je preselil borzo kar v svoje predsedniške prostore. Državne in ljudske koristi so mu bile deveta brig. Zadovoljen je bil, da lahko izvaja sklepne in ukaze svojih plutokratskih delodajalcev. Predsednikovanja mu ni pravilno prenalo, da bi našla sodelavcev. Coolidge je izplačil slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto zastopnika zaslubnih vojakov notranjega ministra in mu ukazal, naj požene stare borce iz Washingtona, da začnejo izplačati slovesno zagotovljeno odškodno za vojno službovanje, je nastopil proti njim Hoover z najbolj ostrimi sredstvi. Lahkoverni siromaci so se zbrali v glavnem mestu, da bi prosili konflikti, da bi osebno izročili spomenico s svojimi željami predsedniku republike in kongresu Hoover pa je počkal k sebi namesto z

Gledališki teden

Gostičeve zmagoščavje v Operi

V Drami je bila v okviru Dramskega studia uprizorjena A. Linhartova komedija „Matiček se ženi“

Nedeljska predstava Bizetove opere »Carmen« nam bo ostala v neizbrisnem spominu. J. Gostič je rastel in zorel na ljubljanskih opernih tleh. Potem pa je šel, se učil ter zpopolnil. Uspehe tega tilgeja, ki so smotrnega dela smo lahko premerili ob njegovem gostovanju pred dvenaštem letom. Že tedaj smo lahko ugotovili neverjeten vzpon. Potem pa je J. Gostičev imen zelo po raznih evropskih opernih središčih, kjer je nastopal in gostoval. Po sebi je poveličal sloves rodu, ki je z njezino. In sedaj je spet prišel v Ljubljano, ki jo ljubi in ki je vzbujila njega. Nedeljska uprizoritev je nudila ljubljanskemu občinstvu priliko, da na uprav manifestantem način izraziti zmerom dragemu J. Gostiču svojo iskreno učanost in hvaležnost. Marsikdo nas je razčaral; tuči v zadnjem času, Josip Gostič nas ni nikdar, ob nedeljskem nastopu, na celo ne.

J. Gostičev don José je dovršena opera umetnosti. Ne vem, kaj bi moral teh vsestransko izdelani podobi še dodati, da bi jo lahko smatral: za popolno. *Glesovno, igraško, pojavno:* V vseh teh treh osnovnih sestavah

prvnik, pa ustvarjaš pojavne umetnine; lahko meniš o sebi, da si umetnik pa si globoko pod pravnikom. Iz tega vidika nam je prinesla predstava v okvir Dramskega studia nekatera presečenja, dasi ne moremo trditi, da ne bi bilo tu pa tam opaziti nezadovoljnih okoliščin.

V umetnostnem središču sta bila S. Severjev Matiček in Nežka Alenka Svetelova. S. Sever je skupno z nekaterimi drugimi člani dramatske ansambla sodeloval got gost, ma svoji umetnosti sloves Lotil se je Matiček s svojimi dobro prezkušenimi gospodarskimi orijentacijami pokazal kot Nežka; doživljala je z vso prisršnostjo, topilno neposrednost svojega igralskega temperamenta. Njeni vedenja muhavost, nepreravnost, živahnost, neugmanost, iznajdljivost, prirodna bistroma Severjev. Matiček je zrela odrška umetnika, prav tako Lepšov odvetnik Zmešnjava.

Alenka Svetelova je opozorila nase kot nosilka nekaterih epizodnih vlog na održljubljanske Drami, odločno stvarjalne sposobnosti pa je pokazala kot Nežka; doživljala je z vso prisršnostjo, topilno neposrednost svojega igralskega temperamenta. Njeni vedenja muhavost, nepreravnost, živahnost, neugmanost, iznajdljivost, prirodna bistroma Severjev. Matiček je zrela odrška umetnika, prav tako Lepšov odvetnik Zmešnjava.

Njima se pridružuje Ladko Korošec kot baron Naletel ter nas iznova prepriča o svojih talentih.

jem talentu in vseh predpogojih ki je na njih zgrajeno solidno, dobrojno usmerjeno odreško oblikovanje. *Puritana* bi bila nedvomno ob kateri drugi vlogi, ki bi bila primernejša, razvijeje razvila svoje igralke vrline nego jih je mogla kot Rosala, dasi je bila tudi v tej karcerji verodostojna. *Brezigrajev* Budalo je kabinetno izdelan lik, ki vzbuja pozornost in posebno priznanje. Tudi Raztresnov Žužek je dopolniljev vrsto, nastomajočih oseb, ki srečujemo med njimi se povsed pričujočega, studentovske navrhane F. Jomnikovega Tonška, odlično podanega Blaževoga Gašperja, Jero N. Golieve in M. Dolinarjevega lakca.

Uprizoritev je vstopila z natanjem in ljubezni organzirala dr. Miljan Pavlovič. Svoje reziserske pogledje je podal v svojih »Režijskih opombah« v št. 22 dramskega Gledališkega lista. Po njih je usmerjal sodelujoče ter izgradili zunanj in notranjno uprizorno podobe Režiserjev razčlenitvi dela so nimalogdini svoje dragoceno sodelovanje tudi scenograf inž. Gajsek V., prof. J. Ošana s svojimi folklornimi podčrtanimi ugla-bitvami ter kostumski strokovnjakinja D. Kacerjeva. Z letnim nastopom se pridobil priznanje Prevorškov kvintet, kar velja tudi za sestre Finkove.

»Matiček se ženi« je opognil naše dramske mladino za nove pobude.

Gledališka polemika

Kaj je umetnost

Drugi pogovor z Zoranom.

Pasji dnevi so nastopili. Od včeraj nas osrečuje dež. Zato sem sklenil, da se bom držal doma, kjer hočem urediti stare zapiske. Ze sem se lotil dela, kar potrka na vrata gospodinja in javi: »Mlad gospodje je pred vratmi. Z Vami želi govoriti.«

Iz predstobe zaslinski glas: »Gospod, Zorane želi z vami govoriti!«

Na povabilo je moj mladi priatelj vstopil ter se priklonil, kot to napravi olikanec. Lahko smeh mu je zaigral okoli ustena, ko se spreghoril: »Ali ste brali odgovor na njen pogovor?«

Jaz: Sem, in prav nič nisem žalosten. Še celo vesel sem bil sinč, ko sem se lotil filtriranja limonade. Pomisli: Ze teden dni mi je v ušesih brmela melodija, pa nisem vedel, kam bi z njo. Nisem našel in nisem našel besedila k melodiji, čeprav sem pesem neštetoček slisal peti. Nu, pa sem prebral članec gospoda Igorja, ki naj zavrne moje trditve o »Lepi Vidi«, pa sem se v tistem hipu spomnil iskanega teksta »Jadovanke za telefonom«, ki se gre: »Jau, ja-ja, ja-ja...«

U Mostarju poginul teče,

jau, ja-ja; jau, ja-ja...«

Sve se babe u črno zavile... itd. itd.«

Zoran: Gospod, v kaki zvezzi je »Jadovanka« z odgovorom gospoda Igorja Silih?

Jazi: Moj mladi priatelj Zoran, gospod Igor objekuje »Lepi Vidi«, objekuje pel-najstletnega študenta Dioniza, bojnega študenta Poljanca, zapitega pisarja Mivo: objekuje torej osebe, ki jih je Cankar v svoji »Lepi Vidi« postavil, o katerih je pisal prijatelj doktorju Zbašniku: »Nato pa se takoj z vso silo primenil drama, ki sem jo že začrtil 'n deloma že tudi napisal. To, mislim, da bo nekaj popolnoma novega in našega. Vršila se bo skoraj vse v »ukarjavi«, nastopijo: Keite, Murn, Govekar, jaz seveda tudi...« itd. itd.« Od temenare je sicer odstopil, a ostal je pod prvim vtišom. In kosem gledala leta 1912, prvo v uprizoritev, ki jo je vodil ob režiju Antonu Verovšku Ivan Cankar sam, sem občutil vzdusje ukarjanja, ki je bila dom »Lepi Vidi«, ter bila istočasno zavetišče bolnemu študentu Poljancu, petrajstvenemu študentu Dionizu in bila tudi pribelašča zaritemu pisarju Mrvi in delavcu Damjanu.

Tudi sestavine igraške izraznosti ima v svoji oblasti. Obvladuje jih do poslednjega vlačenca. Sola je doživela v njegovih igrah svoje najlepše spriceljave. Dramatični poudarki se stopnjujejo do vrhunca ob koncu sklepnega dejanja. Ni je mimične potere, nakazane ali polno izražene kretanje, ki ne bi bila tehtno preobčurjena, prepljivo izvedena.

J. Gostičeva opera pojavlost je simpatična in kaže vse predpoge za učinkovito, polno ustrežno podajanje. Ta okolščina mu olajšuje uspešen nastop, ki vsakogar prevzame in prepriča.

Nedvoumno bo J. Gosič izpršal vse te odlike tudi kot Radames v »Aldi«, ki zaključuje letosno operno sezono.

V Drami pa se je predstavilo pravniško osebje, ki pripada ustanovi Dramskega studia. Izkreno smo veseli lepega uspeha mladega odrške generacije, ki se ni strašila težav v zvezji z uprizoritvijo A. Linhartove veselje igre »Matiček se ženi«. Odreko mladino pozdravljamo na njenem potoku, saj je poklicana, da pomlača naš dramski ansambl. Mladost prinaša novo življenje, nove, združne pobude, zanos, polet. Bil bi neodpustljiv greh, če bi morala trosteti svoje sile in sposobnosti, v drobnih nalogah mučne statistarje. Prav bi bilo, če bi se priključili spoznajanju vodilnih gledaliških solistov, ki se v večkratnih nastopih že boj prlibali dozorevajoče, umetnostno stremčajo mladino skrivenost ter lepotom odrša.

Predstava A. Linhartove komedije pa nam je tudi pokazala, da ni dejanski umetnosti uspel sovsem od raznih folkskih kategorizacij, pravniškega stanja in podobnih reči. Duh umetnostnega snavjanja in hotenja se visoko vzpenja nad roptanjami tega sveta. Lahko si

na podoba oblikovalčeve osebnosti. Temeljna sestavina v navadnem, književnem, časniškem slogu je beseda. Z njo pa lahko oblikujemo rečka, figure, metafore, trope, metonimije. Vse te in druge možnosti v rabi posamnih besed bistveno sodelujejo pri samorastrem opajjanju lastnega sloga, ki odkriva navzici novinarski anonimnosti marsikaterega slovenskega časnikarja stilista (Levstik, Tavčar itd.). O dobrem časnikarju lahko trdimo, da je mojster v rabi besed.

Od vsega početka Novičnega razvoja se poraja vprašanje: Kaj je Novičnega slogom? Mar se bo Bleiweis posrečilo ustvariti samonikel, svojski Novični slog? Razvojni ni mogel prožiti pritrdilnega odgovora. Prevelike so bile namreč težave pri iskanju smiselnega pravilnega, ustreznega besedila, da bi se lahko razmahnila značilne slogovne razvojne možnosti. V prvi fazi Novičnega razvoja opažamo precejšnjo okornost v rabi besed, trdo, nelahko borbo za primernne izraze. To velja predvsem za prevodno gradivo in strokovno, v prvi vrsti gospodarsko, pridostolno, zdravstveno izraze. Druga faza je označena po prizadevanju, ki se kaže nele v besednem, temveč tudi slogovnem izpolnjevanju in likanju. Ko pa so bile po odstranjenih težavah podane real-

Gospod Igor jadkuje: »Vi imenujete m-

sarskega pomočnika igralca Hameta, Romena, Ferdinanda... Isto velja za Macia Magdaleno! V mnogih vlogah sem jo videl itd. itd.« Jaz pa rečem: Gospod Jan je bil in bo za mene odličen igralec, gospo. Saričev sem zmerom obzeval, v tej predstavi pa sem ju odklonil, kakor sem odklonil natarkarja Dioniza in župnika Mrvo. Nemogoč so bili in to po režiserjev krvidi.

Kdor koli je gledal zadnjo predstavo, e nezadovoljen zapustil hram: Desno od meje je sedeila mati z otrokom, kjer je pojem hrepenjenja ni zadovoljila. Leko do manj sedel znanec, ki je jezno dejal: »Pred dvajsetimi leti je bila drama boljša. Le čemu mu je ajo poskus? Zanoti pisar Mrva je gospod Hudomuso sem pristavil: Ali se ti ne zdi, da gledaš tehtanta?«

Zoran: In se to: Ali se naj držim načeta gospoda Igorja Silina, ki pravi: »Kadar bočes izvedeti, kaj je umetnost, poglej raje v teksilom.« —

Jaz: Sem si dejal, da naj bodo nezorne moje besede in pametni je bila tovo presnjava odnosno žalost. Ko boš prisel v zrela leta, uporabljal teksilom, ki pa naj ti služi samo kot pribomoček. Sicer pa se pribomoček na primeru. Vzgledi naj te vodijo in prepirči sem, da boš edino po takih pribomočkih priselil pravega cilja. In če boš kdaj stal pred javnostjo — nič se ne boš! — budi prizabljaj: Publike to bo grajala ali pa hvalila. Ti sam boš — umetno — merilo za grajo oziroma hvalo. — Václav Držaj.

Pravni motivi v slovenskih pripovedkah o državnem ustroju je imel naš preprost človek zelo preproste predstave

V naših ljudskih pripovedkah in pesnih najdemo lahko precej motivov, ki vsaj medljevajo sliko nekdanjih pravnih ureditev, odnosov ljudstva do obstasti in zemljiskih gospodov ter o mišljencu in čustvovanju našega preprostega človeka v davnini.

Zelo zanimivi so pravni motivi, ki jih je raziskal in nas njenje opozarja dr. Sergij Viltan v letosnjem zvezku »Ethnolog« (»Pravni motivi v slovenskih narodnih pripovedkah in pripovednih pesmisih«).

Motivi v zvezzi z državnim in družbenim ustrojem so po svoji prisršnosti naši narodni pesni in pripovedki: naš preprost človek je imel namreč kaj preproste predstave o državi, kajti država in njen ustroj sta mu bila zelo tuja. Predstave o najstarejši državni organizaciji se rade merjajo z bajeslovjem. Zanimiv je primer kralja Matjaža, ki je postal pri naših pravljicnih junakih v pripovedi govorijo o njem vsejek kakor o pravem domačem kralju. Ime kralja Matjaža kaže, da smo ga prevezeli od kajkacev. Kralj Matjaž je bil po mišljencu našega ljudstva vzdoru vladar. Posebno je veljal za dobrega vladarja, ker je ravnal enako pravico v bogatimi in revnimi in ker je koval same zlate nove.

Prav na to je treba opozoriti posebej: kralj Matjaž je koval dober denar. Morda je postal prav zaradi tega tako priljubljen, da so nastale o njem številne pripovedki, ki ga slikajo kot vzorčnega vladarja. To nam postane razumljivo, če vemo kako so državne finančne razmere v srednjem veku vplivale na življenje preprostega ljudstva.

Iz zgodovine denarja so znani številni primeri, da je novi denar, ki je nadomestil starega, navadno imel manjšo vrednost.

Številni vrednosti so vsejek zlati in sreči.

Prav na to je treba opozoriti posebej: kralj Matjaž je koval dober denar.

V splošnem pa vladanje kralja Matjaža ni drugih stvari predstav v slovenskem izročilu. Z likom kralja Matjaža so Sloveni združili pravljeno pričevanje vznernega odrešilnega kralja ter ga zamenjali s karantanjskim knezem.

Zanimive so tudi slovenske pripovedke, ki slikajo socialno življenje slovenskega kmeta v tlačanski dobri. Nekateri motivi so še precej novi. Pri nekaterih je očitno, da so nastali že v dobi Jožeta II. ali celo pozneje. Kajti temu niso brez pomena, pravi pisek, kajti v njih lahko zasedujemo, kako je ljudsko izročilo izpreminjalo nekatere stice že znane pojave. Pomebno je tudi, da ti motivi dobro slikajo čustvovanje ljudstva spričo njegovega družbenega položaja.

Podložni kmet ni smel zapustiti zemlje brez gospodarjevanje dovoljenja, zato so pa kmetske skrivajoči zapuščali svoje domove ter se preseljevali v druge kraje, kjer so upali, da se jim bo bojite godilo. O podobnem prizemru govoril ljudsko izročilo, in sicer o hudem ostrščarju kožnjarskem gradu ter o ljudskih razlagih imena Pusta gora (severno od Fortehanca). Na Pusti gori je bila maločas podložna pod fortetensko gospodino. Kmetom se je tam tako slabo gojilo, da so se preselili pod viderdrškega

z malimi pismeni tiskani. Težej je kaj iz ptujskega jezik je lepo posloveniti, kakor kaj izvornega po slovensko napisati. Tudi s večimi pismeni tiskani sostavci imajo lep slog.⁴⁸

V podobnem smislu izraža Matija Majar svoje mnenje o Novičnem slogu tudi Stanko Vrazu,

ki mu piše, da je »slog v teh Novicah prav naroden, slovenski, razumljiv vsakemu in najprostjemšemu«.

Ne pozabite vzetih v zakonišče odeje, ker je prostor hladen in je potreben včasih prebiti v njem precej časa.

Mara Tavčarjeva.

Zakonišča je treba od časa do časa prezračiti. Ako imate v zakonišču stalno

nameščene odeje, jih je treba redno iztepiti. Pitno vodo menjati vsak dan!

Ne pozabite vzetih v zakonišče odeje,

ker je prostor hladen in je potreben včasih prebiti v njem precej časa.

(Dalje.)

Pa tudi sicer se M. Majar rad pomudi ob

vprašanju slovenskega sloga na splošno. Tako po-

lagata v okviru svojih znanih »Slovenskih misli«

slavenskim pisateljem na srce, »da bi skerbeli za

slog (Styl) slovenski. Hvalevredno se naši pisatelji

</div

Spomini na primskovskega gospoda

S svjo močjo je prisilil tatove, da so vrnili ukradene stvari — Ozdravil je don Carlosa — Jasnovidec in zdravnik ljudi ter živali

V odlični družbi je bil pogovor o Valentinu Vodniku in letnici njegove smrti 1819. Navzočna bogensperska Mica Kepa je omenila, da je bil tega leta rojen Jurij Humar, na katerega živi spomin iz roda v rod. Primskovski župnik je bil rojen pred 125 leti, imel je 1891.

Bogensperska Mica, znana po svojem književnem delovanju, je primskovskega gospoda kot otrok poznala in je o njem že pisala v slovenskih in nemških dnevnikih. Enkrat sem ga videla tudi jaz, ko sem šla k njemu s svojo mamom, za letnico se ne spominjam, pač pa domnevam da sem bila takrat starca 2½—3 let. Župnik Humar je zahajal v Ljubljano in se je ustavljal v gostilni pri »Belem volu«, kjer je sprejemal ljudi. Gostilna pri »Belem volu« je bila na vogalu sedanja Miklošičeve in Šempeterske ceste, kjer je danes poslopje veletrgovske Urbanc. Hiša je bila nizka, vhod v krčmo je bil iz Šempeterske ceste, okna so bila tudi proti frančiškanski cerkvi. V gostilniški sobi so bile dolge, nepognjene, rjavne barvane mize in ob mizi pred oknom je stal primskovski župnik. Spominjam se njegove postave, redkih, osiivelih las, okroglega obraza, plavosivih oči, njegove oblike, ki je bila za odtenke zelenkasta od nekdajne črnine. Obut je bil v škrneče z chezla. Moja mama je prinesla spoznati nekaj komadov perila, ne vem pa namena. Dasisravno sem pozneje v življenju mnogokrat mislila na to, nisem nikdar svoje mamе vprašala, kaj je nesla spoznatev in zakaj, ker sem bila prepričana, da mi mama ne bi povedala.

V pogovoru je družba obstala v spomini 125. obletnice stva primskovskega gospoda, beseda je bila besed in razvila se je na vse strani.

Primskovski župnik je bil izreden človek, ki je imel v sebi poseben magnetično moč in ta je delovala na vsega na različne načine. Vpliv te zagonetne moči je bil blazilen, zdravil je ljudi in živali, včasih tudi sam na njegov prodriajoči pogled. Nekaterim je dajal predmete, katere je blagoslovil, ali je blagoslovil predmete, katere so mu bili užiti. Bolni ljudje so počitali blagoslov na predmete na obobe ude, ali pa so jih duhali. Svojo močjo je prisilil tato, da so vrnili ukradene stvari in goljufi so povrnali skodo. Zdravil je tudi pijačevanje in kačji usék.

Na dajavo je posiljal po pošti tri ali štirinštate papirčke, na katerih je bilo znamenje treh križevev. Za bolnike je blagoslovil tudi kruh.

Vest o njegovi blagodejni moči se je razširila tudi v inozemstvo in primskovski gospod je dobival pisma iz raznih krajev iz vse Evrope. K njemu so prihajali ljudje tudi iz daljave. Leta 1885, je prišel španski kronski pretendent don Carlos, starejski brat poznejšega španskega kralja Alfonza XIII. V volni proti svojemu bratu, ki se je gibala proti prvemu in drugemu, se je prehladil in obolel na glasila, da ni mogel več glasno govoriti in je skoro onemel.

Don Carlos je bil gost vojvode meklenburškega, ki je bil takrat v gradu Bogensperk pri Litiji ter je šel na Primskovo. Vojvoda meklenburški ga je spremjal, da bi med obejma tolmačil. Toda to je bilo nepotrebitno, ker je primskovski gospod dobro govoril angleški, francoski, nemški in španski. Don Carlos je bil nad znanjem preprostega podeželskega župnika presečen.

Don Carlos je dobil samo koček papirja, zaznamovanega s križevo, katerega je večkrat na dan poduhvalil. Don Carlos je popolnoma ozdravil, kar je primskovski gospod njegovim sorodnikom poročal.

Primskovski gospod je dopisoval z baronico Vay, rojeno grofico Wurmbrand, ki je umrla v starosti 85 let v Slovenskih Konjicah. (Najbrže v gradu Windischgrätzovih, kjer so imeli svoja posestva.) Baronica Vay, kakor so omenjala pisma v zapuščini primskovskega župnika, je imela tudi slično magnetično moč, kakor on sam. V pišmih je omenjal baronico Vay, da sam ne ve, od kje ima to moč, toda on jo vedno le v dobro obrača, v korist trpečega bližnjega.

Bogensperska Mica je bila stara deset let, ko je obolela na težki očenski bolezni. Zdravila se je pri več zdravnikih in ker ni bilo bolje, je njeni stari mati nagovarjala, da bi poslali na Primskovo in šla je k primskovskemu župniku. Prinesla je koček blagoslovjenega kruha z naročilom, da naj trikrat na dan pojdje po eno drobtinico. Ko je vse použila je hipoma zapazila, da jo oči več ne bolijo in brala je zopet brez bolečine.

Od tega časa se je bogensperska Mica bolj zanimala za čudodelnega župnika in želela je, da bi ga tudi osebno poznala. Njena želja se je ji kmalu izpolnila. Kepovi otroci so se igrali pod kozolcem, graski hlapci pa so imeli opravki s senom. Med delom so obstali hlapci in zaščetni: »Primskovski gospod gredó.«

Mica je stopila na cesto, da bi župnika videla. Prihajal je s hitrimi koraki. Bil je

visoke, nekoliko sklonjene postave in že postaran. Običen je bil v temnoplavo obleko iz surovega platna, iz kakrskega so imeli hlapci predpasnike. Žepi so bili nasabani in zaradi tega je oblika ob straneh visela k tlu. Na glavi je imel črn, širokoravninski klobuk. Lasje so sencih so bili osieli, duhovniški ovratnik pa je bil kot obroč na vrata, pod tem pa je bila srajca iz domačega platna. Njegov pogled je bil živahen in prodriajoč. Govorilo se je, da se ne brije, pač pa je striže po obrazu in bradi.

Eden izmed hlapcev mu je bil nasproti in ga je pozdravil, toda župnik ga je kratek odslovil in šel po strminni bližnjice proti Litiji. Gledali so na njim in opazili, da je imel na petah škornje male podkvike.

Ljudje so se v vseh zadevah obračali na pomoč k primskovskemu gospodu. Nekaj reyna žena-mati bi rada kaj v loteriji zadebla. Sla je v župnišču in potožila svoje gorje je na potu proti domu. Zgodilo se je tako, čeck nekaj dni je bil mož doma.

Bogensperska Mica je pripovedovala,

»Vaš mož je na potu proti domu. Zgodilo se je tako, čeck nekaj dni je bil mož doma.«

Bogensperska Mica je pripovedovala, da je pri njeni teti v Litiji prenočevala potovka, ki se je vracača vsako sredo iz Ljubljane. Na potovke iz raznih krajev se govorilo še spominjanje starci Ljubljancani, ki so prenašale pošto in robu iz Kranja, Kamnika, Škofje Loke itd., ker se jaz še skočitoške spominjam izza predpotresne dobe. Pri Mici in teti v Litiji je morala biti pripravljena velika miza v kuhinji, skrinja in klopi ob peči. Vse, kar je nabrala v Ljubljani je na teh prostorih urejevala in to je bilo: kruh, žemlje, slasčice, poročni prstani, stare denarnice, iz katerih je zmanjkal denar, možke oblike, srajce itd., kar naj bi bilo »pozognano« od primskovskega gospoda in potovka dostavila nazaj. Tudi darila za župnika so bila vmes, ki so bila v obliki pisemskoga papirja, cigar, tobaka, ali podobnega, ker denarja primskovskega gospoda ni spremljal.

Kadar je bila potovka dobre voje, je povedala o župniku, pokazala je, kako drži kruh z razprostrinimi rokami in pri tem izzarevanje rumeni prameni. Pripovedovala je o mnogih ozdravljenjih in pomoči v težkih primerih. Tat je položil ukrajeni denar nazaj, pijanec se je spreobrinil, tožba je dobro uspela, domačija je bila zopet v redu, polje je obrodilo in zakonski spori in spori med sodovi so se ublažili.

Stalno potovko na Primskovo je imel takrat vsak večji kraj, n. pr. Zagreb, Gradec, pa tudi Gorenjska in Koroska je posljal svoje potovke na Primskovo.

Primskovski župnik je prihajal tudi v Ljubljano. Pri neki družini na Šempeterski cesti je prenočeval. Špal je na trdi klopi, škornje pa si je počiolil pod glavo. Ko so ljudje zvedeli, da je prišel v Ljubljano, so prišli revni in bogati k njemu, katerim je blagoslovil kruh ali to, kar so prinesli s seboj. Delil je tudi listke.

S svojo nedoumljivo močjo je pomagal bednim in bolnim, vse na same za »Božji lon.«

Mara Tavčarjeva.

Emanuel Josin:

Šole, šolniki in šolarji v stari Ljubljani

Spomini na ljubljansko realko (1875–1882)

V četrtem razredu smo imeli več učenec, ki so nas vse večkrat prav dobro zabavali. Riħab, doma na Karlovske cesti, je imel prav dober humor in pesniški dar. Dobili smo nalogo, naj v slovensčini pisanje »pomlad«. Riħab je prav lepo opisal pomlad in proti koncu naloge je opisal, kako lepo je videti preprostega vojaka, ki se spomladi sprejava s svojo izvoljenko, ter je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Košak, sin posestnika iz Grosupljega, je bil v četrtem razredu, toda mnogo starejši od nas, ter je imel že brado, govoril ni veliko, včasih povedal le vendar kako skupaj.

Matevž Pogačnik, fant krepke postave, je hodil zvoniti v stolp frančiškanske cerkve ter je večkrat povabil kakega současnega s seboj, da mu je pomagal pri zvonjenju. Tudi jaz sem šel nekoc z njim v zvonik, toda samo enkrat, ker sem se bala, da bi me veliki zvon ne vrgel skozi lin. Nekega dne me povabi Pogačnik in še nekaj drugih na svoj dom, da nas bo obrial. Z veseljem smo se ponudili sprejeti. I. Vsedeli smo se na stol. Matevž je ovil včasega s kuhinjskim predpaskom svoje matere, namazal malo z milom ter strgal z britvijo po obrazu. Kaj je nastrgal pri meni, ne vem, kajti opraviti ni imel včasih.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapustil je mlado ženo; pokopan je bil na evangeliskem pokopališču.

Profesor Jurij Kozina je bil rojen v Ljubljani 1.1833; ljudska šolo in gimnazijo je dovršil v Ljubljani, univerzo na Dunaju, 1. 1863 je postal suplenje na ljubljanski realki, definitivni profesor pa 1. 1866. Učil je geografijo in zgodovino; moj učitelj je bil v drugem razredu. Pri učencih, kakor tudi pri profesorjih, je bil zelo učen ter pri učencih in profesorjih prav priljubljen. Meseca oktobra 1878. je zbolel na zavratni bolezni, ter je po stičiridnemnem trpljenju umrl; zapust

Film**Tempelj dvajsetega stoletja ...**

Barvni in plastični film sta pred durmi — Televizijski sprejemnik bo predvajal vsakomur doma kinematografske predstave

Na začetku je bil kult, na koncu je umetnost. Tako je bilo pri slavnostno govorjenju in pisani besedi, pri gledališki umetnosti, pri slikarstvu, kiparstvu, pri glasbi. Stroški umetnostnih oblik ni veliko, ostalo je v teku dveh tisočletij nespremenjeno. Šele v baročni dobi je zrasla z opero nova možnost izražanja in v nasi dobi se je pridružil še film. Tej najmlajši umetnosti panogi ni manjkalo teoretičkov, ki so ji hoteli vsliti vrsto umetnostnih zakonov. Praktiki so pa hodili svojo pot...

Velik pomen filma za znanost in civilizacijo, njegova dokumentarna, kulturna in propagandna vrednost so priznane. Že samo to bi bazočalo, da bi lahko smatrali film za najbolj dragoceno pridobitev tekočega stoletja. Mimo tega ne more nič drugega, kar je človeški duh izumil za utešenje zabeležljivosti, tako pomirjeno zreti v bodočnost; za dolgo dobo bo ostal film prijetljiv širokim množicam. Ta velik vpliv, ki ga ima zaradi tega na duševni razvoj naroda, mu daje vzgojni, popenjavega reda. Skoraj bi izrekli blasfemijo, da je postal kino tempelj dvajsetega stoletja, kjer iščejo nevernik svoje duševno izpodobu... In ako se tu pridiguje o lepem, dobrem, plemenitem, tedaj vzemo milijoni ljudi s seboj dobro, lepo, plemenito in same ne bo povsem izgubljeno.

Seveda, človek si želi predvsem zabav. Film mu jo nudi v oblini meri, mnogokrat celo brez pomislkov. To ga seveda ponuja v očeh marsikaterega esteta. Toda, ali je vse, kar nudi gledališče že umetnost? Ali ne nudi poleg klasičnih del tudi dvoumne komedije, plehke veselle igre? Ali ne izdajajo po vsem svetu začložni poleg resnih del svetovne literature tudi popvrečne slavstvene proizvode, senzacijeske romančice, tako zvanji »šunde, ki pa najde tudi svoje bralce. Podobno je pri vseh ostalih umetnostnih panogah. Čemu tedaj film »preklepi«, če je drugod enako odnosno podobno?

Poleg umetniškega filma bo zmerom obstajal tudi lahek zabavni film, prav tako, kakor je potrebna poleg opere revija in opereta ter poleg drame veseloigrat; to ve vsak praktik in razume vsak teoretiček. Zagrizeni in ozkorčeni esteti bodo pač zmerom postavljal zahteo po izključno umetniškem filmu. Pa saj je lahko vesel in zabaven film prav umetniški; spomnimo se Willi Forstovih filmov »Bel amik in Opereta«. Nasprotno pa je lahko viskokakovosten, resen umetniški film tudi prav zabaven; vzemimo film »Materina ljubezen«, ki so ga pravkar vrteli v Ljubljani.

Bodočnost filma je seveda, kakor vsa bodočnost, zavita v temo. Njegov svet je neprestan razvoj. Že so črno-belemu filmu dnevi skoraj šteti, barvni film je pred durmi. V nekaj letih utegne biti brezbarvni film, le še medel spomin, kakor je danes nem film. Tudi plastični film ni daleč in nekega dne utegne postati kinogledišče odveč, ako bo televizijski sprejemnik bo predvajal vsakomur doma kinematografske predstave. Ta napoved je seveda malec pretirana, kajti ob začetku radia so tudi napovedovali koncertom slabé čase, pa se jaz izkazalo nasprotno. Radio je celo populariziral glasbeno prireditve. Kakor ne more radio nadomestiti koncertne dvoran, tako tudi brezični prenos filma ne bo izpodrinil kinematografa. Ljudje pač radi zahajajo na skupne prireditve, zato se ki-podjetnikom ni treba batiti za svoj ob-

Filmska anekdota:**Napredek**

Pri snemanju barvnega filma »Dunajska dekleta« Recite kar hočete, pravi Moser v odmoru »stoja vsakemu napredku so postavljene gotove meje. Radio na primer ne more nikdar popolnoma nadomestiti časopisa, ker vedno domo potrebovali papir za zavijanje in čeprav je nekot motor popolnoma izpodrinil konja, osli bo do še zmerom ostali na svetu...«

stoj. Možno pa je, da se v kinu bodočno ne bo projicirala slika na platno, temveč se bo pojavljala tridimenzionalno sredi zatemnenega prostora. Seveda je to se posem bodočnosti. Eno pa drži: film v našini obliku je novodobni kulturni instrument, neprizencivo vzgojno in izredno

kreplko propagandno sredstvo, saj zajame množico in vpliva nanjo enako močno, če ne močnejše, kakor tisk in radio. Malemu narodu je film enako potreben kakor velikemu, saj nosi preko meja glas o bitju in žitu naroda in priča o njegovi samobnosti.

Nekaj pripomb k dvema filmoma

Pravkar sta bila predvajana v Ljubljani dva filma, ki sta bila deležna posebne pozornosti občinstva: »Materina ljubezen in »Titanic«. Prvemu je avtor Gerhard Menzel, drugemu — usoda. Dočim je film »Titanic« senzacijsko-dokumentarna rekonstrukcija do sedaj največje pomorske katastrofe, je film »Materina ljubezen« odomek iz vsaklanjega življenja, ki rima sebi prav nič senzacionalnega. Prav pa je tako odlično v tipično filmsko oblikovan, da je prava umetnost. Vloga matere, katero igra Käthe Dorsch, nudi tej najbolj nemški karakterni igralki izredno hvaljevno nalogu podat v filmu to, kar dozivlja na mlijivo mater ob svojih otrocih, odkar občinstvo.

Film je visoka pesem nesebični materinski ljubezni, ki ima to čudovito moč, da premaga vse težave življenja za edini cilj: Dobrobit svojih otrok. Avtor je certal podline, da značaže psihološko tako zlasti ter zasnoval in razprelel dejanje tako logično, da zanima in zabava hkrati, podkrepil je običajne dnevne dogodke z dramatskimi konflikti, da zgrabičjo gledalca ter prepletel celotno snov z zlatu nitjo ljubezni, ki je hrbtnica filma.

Käthe Dorsch je s to vlogo — katero ji po pravici lahko zavida vsaka zrela umetnica, saj lahko razvije ob njej vso svojo ustvarjalno silo do najsubtilnejših odtenkov čustvovanja olj mlade, srečne soprege do zadovoljne 60 letne babice preko vseh peripeti življenja — ustvarila nepozaben lik ljubeze in razrodne matere, ki najde za vsakega izmed svojih četverih otrok pravo besedo ob pravem času in končno žrtvuje še vid enega očesa, da vrne sončno luč najstarejšemu sinu. Vse to zmore le mati!

Povsem drugačen v konceptu in dejanju je film »Titanic«. Tu je snov sama po sebi izrazito filmska, zato je bila tudi ta edinstvena nesreča svojedobno največjega luksuznega prekomornika za trikrat filmsko obdelana. Prvič v nemem filmu, drugič kot prvi evropski »100%, zvoki film »Atlantice in sedaj tretjič v Tobisovem »Titanicu«. Marsikemu obiskovalcu kina je »Atlantick« se dobro v spomini, saj je bil nekak mehnjak ob prchodu nemega filma k zvocočemu. V svoji zasmovi je scenarij uveda ali predigra k največji pomorski drami pri obeh zvocnih filmih dokaj različen, dočim je seveda dramatski višek — potopitev ladje — obema filmoma skupen s to razliko, da se je film »Atlantick« zaključil s katastrofo samo, dočim se »Titanic« konča s sodno razpravo proti predsedniku družbe »White Star Line«.

Zvocni efekti, ki so prišli v »Titanicu« prvič do polne veljave, so napravili takrat na marsikakega gledalca najgloblji vtis. Zateglo tuljenje sirene, med katerim je Willi Forst pel ob klavirju ono otozno pospevko v inu in lepih dekliranjih ter končno potopitev parnika, ki je bila prikazana samo zvocno, kajti čim je zvala voda stroje, je nastala popolna tema in tedaj se je le se slišalo vik in krik pomešani s trušenjem... Učinek je bil popoln, vtis neizbrisen.

Pri Tobisovem »Titanicu« je bolj poudaren gospodarski moment, zakulisna borba in špekulacija velekapitala, ki je zanimivo prikazana. Najtežji denarni veljaki so prihitali ob vseh strani, da prisostvujejo prvi vožnji največje ladje sveta; eni iz gole radovednosti, eni iz senzacijeljnosti, drugi iz pustolovskih nagibov, tretji iz dobitkazeljnosti. Najzanimivejša žena na krovu je bogata eksotična Baltinja, ki jo predstavlja Sybille Schmitz. Vso to de-

narno aristokracijo je zbral predsednik družbe »White Star Line« okrog svoje mize. Enotno zasnovanega v dramatskem stopnjevanju dejanja, izvzemši nekaj posameznih, nepovezanih v bežno skiciranih epizod, ki so le okvir glavnemu prizoru — potopiti — film nima. Ker je težišče vsega dogajanja slej ko prej špekulativno z delnicami, spletkarjenje in boj za hitrostni rekord, ki je bil v zraku nesreča, reševanje ter končno kupčevanje in borba za golo življenje, gre dokaj tempa in napetosti v izgubo. Kljub temu pa je »Titanic« kot tretja filmska reproducija te ogromne drame vedno aktualna in zanimiva.

Citatelje utegne zanimati nekaj zgodovinskih podatkov o pravem Titanicu. Dolg je bil 263 m, širok 28 m, izpodival je 45 000 pr. reg. ton. Prostora je imel za 5000 potnikov in za 900 oseb. Plul je s hitrostjo 11 m v sekundi ali približno 40 kilometrov na uro. Najbogatejši potnik je bil ameriški milijarder J. Astor, ki je za časa špansko-ameriške vojne daroval dobrovinčno celotno trikratno baterijo. Nesreča se je zgodila v nedeljo 14. aprila 1912 ob 22. uri 25 minut na 42° severne širine in 50° zapadne dolžine. Prva avtentična potročila o katastrofi so prispevala v Ljubljano dne 16. aprila. »Slovenski Narod« je prisnel tega dne slednje brzozavne vesti:

Največja nesreča na morju

Dunaj, 16. aprila. Medtem, ko so še po noči brzozavke zatrjevale, da so vsi potniki na parniku »Titanic« reseni, prihaja se dan na man grozna resnica, da je ladja »Titanic« pokopana pod valovi in potegnila s seboj 1683 potnikov.*

Rešilo se je samo 675 potnikov, večino žensk in otrok. **Med potniki ni bilo nobenega Slovence.**

Izkazalo se je, da razen »Carpathijee« ni prišla niti ena ladja »Titanic« na pomoč ob pravem času. Drugi parniki so deseliše. Ko so valovi to največje ladjo sveta že zagnali. Na morju so našle ladje samo nekaj člnov in razno blago. »Carpathij« je sprejela na krov pasažirje, drugi parniki pač nesrečno. Rešeni so večinoma potniki I. razreda. Posameznosti še niso znane, znamo pa je, da je generalno ravnateljstvo White Star Line zadrevalo vse tozadne brzozavke, ki so prinašale resnico.

London, 16. aprila. Listi poročajo, da so bile rešilne priprave na »Titanic« popolnoma nezadoljivo. Kapitan Smith je bil popolnoma brez glave. Rešeni pasažirji trde, da so se dogajali na parniku strahoviti prizori. Parnik je plul s hitrostjo 40 km skozi ledena polja in zadel v ledeno goru, ki je parnik pokončala. 3418 poštih vrč, ki so vsebovale mnogo milijonov premoženja, je izginilo pod vodo. Kapitan Smith, 60 let star, je utonil. Na ladji je bilo 20 nemških in avstrijskih potnikov. S parnikom so potovali tudi nekateri holandski trgovci z demanti, ki so imeli vrednost nad 5 milijonov. Vrednostnih papirjev je bilo za nad 20 milijonov frankov. Ladja je bila zavarovana za 25 milijonov, kar je le polovica prave vrednosti.

V New Yorku, Parizu in Londonu vlaja tako razburjenje, da mora policija ščititi pisarne White Star Line, da jih razburja na množica ne razdene.

London, 16. aprila. Milijarder Astor je utonil, njegova žena se je resila. Milijarder Vanderbilt je ušel smrti, ker je parnik zamudil.

Misli o ljubezni

Sredi tvojega srca cvete vedno zeleno predo. Ime mu je ljubezen. Dokler cvete, si mlad, ko umre, si star.

Denar na svetu še nikoli ni ustvaril nekaj trajno dobrega. Eno samo ljubeče srce je po svojem delovanju za dobrorodno človeštvo več vredno, nego vse darovi Carnegieve in Rockefellerjev.

Edino ljubezen sama ima vero, ki odrešuje svet. Razum ima svoj dvom, ki rahla skupnost sveta. Ljubezen je sinteza, razum analitičen.

Najgloblje pleklenko brezno je zamenjeno, led — tako ga opisuje Dante. Goethejev Mefist je hladen razum, čisti intelekt. O satunu pravijo, da še ni ljubil noben človeške duše. Bog, pravi svečno pismo, Bog je ljubezen.

Zemlja je ustvarjena za ljubeče ljudi. Kdor ne ljubi, je mrtev, mrtev, mrtev! — čeprav se giblje še med živimi.

Videl sem mladega moža in dekle, ki sta se gibla v roki in njuni duši in njuna telesa so treptela v kozmični radoosti. Bila sta eno s svetom v življenjem.

Vsak misli, da zna ljubit. V resnic pa je le malo ljudi, ki se naučijo te redke umetnosti in se manj je onih, ki jo obvladajo.

Ljubezen je kozmična sila, osebna dinamika, življenjska energija, stvariteljska radioaktivnost duše in telesa.

Ljubezen opravljuje vse med ljudmi. Strast opravljuje vse med živalmi.

Ljubezen je očo duše, strast je slepa.

Clovek, ki me ljubi, je moj najboljši svetnik.

Duh išč vedno popolne resnice, srce pa vedno popolne ljubezni.

Preden ljudje ljubijo, so kakor sveče, ki niso bili prizgane.

Kdor ne ljubi, je vedno varan, tava v blodnji in nikdar ne odkrije resničnosti: življenja.

Bog je ustvaril svet za ljubeče. Vsi drugi so vrinjeni.

Najvišja ljubezen je usoda, doma nekje na zvezdah.

Ko se konča naša ljubezen, se prav za prav konča naše življenje. Od tedaj pa do groba tako rekrot le še obstojamo. Ljubezen je najbolj vzvišena oblika radoosti. Cloveška duša potuje od kaosa do postave. Njena cesta je ljubezen.

Psi in sled

V neki nemški medicinski publikaciji je izšla razprava Rudolfa in Rudolfinie Menzel, ki obravnavata vprašanje: v tem tiči zmožnost psov, da najdejo sled. Težko je reči, ali se psi pri iskanju ravnajo po onem posebnem vonju, ki je lasten vsakemu človeku, ali ne. Nekateri namreč trdijo, da ta specifični vonj, ki je pri vsakem človeku drugačen, pson pri iskanju prav nič ne koristi, marveč da slede samo duhu pojhovnih rastlin in zemlje. To domnevno potrjujejo tudi poskuski, ki so pokazali, da psi lahko sledijo celo umetno odstisnjenu stopinjam, ker o kakem specifičnem vonju ne more biti govora, vendar pa slednji ni brez pomena, marveč tista, ki je omjenjena razprava podrobneje obravnavata.

Dobro je, če veš

Japonske neveste dajejo predmete, ki jih dobijo za poročna darila, svojim staršem kot majhno odškodnino za trud vzgoje.

Slavni parški zdravnik Roussel je bil svoje dni zelo proti temu, da bi ženske hodile na spreهد in zrak, če da to škodej ajihovi polti in jim meha glave.

Bogate kmetije v kraju grške Makedonije še dandanes nosijo po 27 spodnih kralj. Vs kralj ima kako lepo vezeno. Spodnjice oprejo le vsakih deset let.

Na tisoč žensk je ena, ki je slepa za barve, a pri moških že vsak trideset ne razloči barv.

Časopis tiskan ra robe

Sto let je že, kar so izjave v Parizu

čudne novine pod imenom »Politischen rober«. Bili so tiskane na platno. Te zanimive novine pa niso nastale iz čudaštva. Pri muslimanah velja kihanje za slabo znamenje. Kadar se priprepi ta neprilika, kljicejo Alaha na prvo zoper neboljigatne in v njegove spletke. A to postane državna zadeva, kadar pripača pohištvo in odličnosti osebi. V mnogih azijskih kneževinah n. pr. ukazujejo imani javne molitve, kadar kihne radža ali sultan. Razen tega skusajo zabraniti nesrečo ali vsaj omiliti njen odmev s teme sredstvom: uralnikom, ki je poverjena naloga, da prezijo pri gospodarjevem obližnjem na kremzenerje, ki so pojavljajo pred izbruhom. Cim so pokažejo temembni znaki bjetje dverjan brupno v dlanu in glasno vzklikajo, da prelaze s svojim hruščem zvočnost, ki aljevskega kraljevskoga nosa. Indec, ki bi se mu kihnilo med umivanjem in molitvami, se smatra dolžnega vse ol' kraja pričeti. Po njevi sodbi kihavica ončedi človeško telo, če že ne prima nesrečo... K